UVODNIK V TEMATSKI SKLOP »PODSAHARSKA AFRIKA«

Tematski sklop z naslovom »Podsaharska Afrika« letošnje dvojne številke revije *Ars et Humanitas* je nastal v obdobju, v katerem opažamo, da se je zanimanje slovenskih raziskovalcev različnih humanističnih področij za ta del sveta močno povečalo. O tem pričajo v prvi vrsti številne znanstvene objave, ki so vsaj deloma posvečene podsaharski Afriki, in vedno večje zanimanje študentov slovenskih univerz za t. i. postkolonialne študije (kar se odraža med drugim v večjem številu diplom o postkolonialnih vprašanjih, zlasti o podsaharski Afriki). Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, kjer potekajo prizadevanja za okrepitev afrikanistike v okviru novih univerzitetnih programov, pa so afriške književnosti v angleščini in francoščini zdaj močnejše zastopane na študijskih smereh, ki so se doslej ukvarjale predvsem z evropskimi in severnoameriškimi literarnimi deli. To zanimanje za podsaharsko Afriko lahko pripisujemo večji pozornosti, ki se afriškim študijam namenja v Evropi in svetu nasploh, vse večji odprtosti slovenske družbe do oddaljenih dežel in kultur ter prizadevanjem slovenskih afrikanistov, ki so zadnja leta bolj številni in zelo dejavni. Med njimi naj omenim vsaj pokojnega etnologa in antropologa profesorja Boruta Brumna, ki je Afriko vrsto let približeval študentom ljubljanske univerze. Dodamo naj, da prav tako narašča število afriških literarnih del, ki jih lahko slovenski bralec bere v svoji materinščini, kar je znak, da se za ta del sveta vse bolj zanima tudi širša slovenska javnost.

Pogled v bližnjo zgodovino nam pokaže, da se je zanimanje slovenske javnosti za Afriko v resnici krepilo že med šestdesetimi in osemdesetimi leti, ko je Slovenija kot jugoslovanska republika sodelovala pri gibanju t. i. »neuvrščenih«. To gibanje je med drugim ustvarilo družbenopolitično klimo, ki je nedvomno ugodno vplivala na boljše poznavanje »tretjega« sveta v Sloveniji, vključno s podsaharskimi deželami. Tako so se nizali obiski afriških politikov in izmenjave študentov, ki so včasih po študiju v Sloveniji ostali in postali del slovenske družbe. Tako je prišlo do živih, osebnih stikov med Slovenci in Afričani, ki so podlaga za resne, iskrene stike med narodi. Ta ugodna politična klima je privedla tudi do povečanja zanimanja pri

slovenskih založnikov, saj so prevodi iz afriških književnosti začeli izhajati pogostejše: med letoma 1960 in 1990 je izšlo okrog 40 knjižnih izdaj, najbolj plodno pa je bilo leto 1980, ko je izšlo kar 8 afriških romanov v slovenskem prevodu. Omembe vredna je zbirka »Mostovi«, ki jo je leta 1976 ustanovila Pomurska založba in v kateri je izšlo dvanajst pomembnih romanov iz afriških književnosti (od Achebejevega romana *Božja puščica* leta 1977 do *Marianinega izdajstva* kamerunskega pisatelja Bernarda Nange leta 1987). V tem času bili so nekateri afriški grafiki (zlasti iz Južnoafriške unije) predstavljeni na ljubljanskih mednarodnih grafičnih bienalih (v letih 1955-1961 in 1977), prav tako so jugoslovanski grafiki nekajkrat gostovali po Afriki (npr. v letih 1980-1981 je bila razstava *Contemporary Yugoslav Prints* predstavljena v več afriških državah). Poleg tega številni potopisi, ki so izšli v zadnjih desetletjih, pričajo o tem, kako so se nekateri Slovenci poglobili v afriško resničnost in tradicijo.

Pričujoči tematski sklop je sestavljen iz osmih razprav, v katerih raziskovalci predstavljajo bodisi s podsaharsko Afriko povezana vprašanja, pomembna s stališča posameznih strok, bodisi posebne vidike afriško-slovenskih odnosov. Prvi dve razpravi obravnavata posebna vidika sodobne afriške realnosti: vprašanje razvoja ob začetku 21. stoletja in vprašanje postkolonialnega nasilja. V članku »Razvojno zaostajanje podsaharske Afrike« Katja Vintar Mally s stališča regionalne geografije sooča razvojne težave podsaharske Afrike ob prelomu stoletij s t. i. razvojnimi cilji tisočletja, ki jih je OZN določila na podlagi Milenijske deklaracije iz leta 2000. Na podlagi novejših zgodovinskih dognanj in analize imperializma pri Hannah Arendt se Vlasta Jalušič v razpravi »Evropska zapuščina Afriki, afriška zapuščina Evropi: postkolonialno nasilje in pošast genocida« ukvarja z elementi zahodne zapuščine, katerih vpliv je bil odločilen pri zločinih, ki so zaznamovali podsaharsko Afriko ob prelomu med 20. in 21. stoletjem (zlasti pri genocidi v Ruandi). Proti koncu članka se avtorica sprašuje, kaj bi se lahko zahodni svet naučil iz situacije v Afriki, do kakšnih razmišljanj – zlasti v zvezi z rasizmom – bi ga morale pripeljati afriške postkolonialne izkušnje. Naslednji trije članki zadevajo preučevanje afriških književnosti s treh različnih perspektiv. V članku z naslovom »De l'oralité à l'écriture ou de l'africanité à la transculturalité« (»Od ustnosti do pisave ali od afriškosti do transkulturnosti«) senegalski profesor in raziskovalec Mwamba

Cabakulu opredeli različne oblike ustne literature, ki so igrale pomembno vlogo v izoblikovanju afriških književnostih. Tako nazorno predstavi razmerje med ustno in pisno literaturo v afriških kulturah. V kolonialne čase se vrača Gabriela Babnik, ki prikazuje roman Chinua Achebeja z naslovom *Razpad* iz leta 1952 kot odgovor na negativno podobo Afričanov v Evropi, zlasti v Conradovem romanu *The Heart of Darkness*. Pisanje romana je pri nigerijskem pisatelju dejanje upora, ki bo zgled za številne druge afriške pisatelje. V članku »Zahod v Afriki in Afričanke na Zahodu« Nataša Hrastnik preučuje tematiko, značilno za žensko pisanje v sodobnih afriških književnostih s poudarkom na iskanju identitete, ki ga lahko imamo za vodilno temo pri afriških pisateljicah. Zadnji trije članki predstavljajo tri različne vidike slovensko-afriških odnosov. V članku z naslovom »Črno sonce v beli glavi« Marko Frelih predstavlja sudansko misijo, ki jo je sredi 19. stoletja vodil slovenski krščanski misijonar dr. Ignancij Knoblehar in ki jo lahko imamo za prvo temeljitejšo neposredno srečanje Slovencev s podsaharsko Afriko. Kot prevajalka afriških literarnih del se Katja Zakrajšek v članku »K problematiki prevajanja afriškega evrofonskega romana v slovenščino« ukvarja s posebnostmi afriških književnosti v »evropskih« jezikih in razmišlja o implikacijah teh posebnosti pri prevajanju v slovenski jezik. S prevajanjem se iz literarno-zgodovinske perspektive ukvarja tudi Tone Smolej v članku »Léopold Sédar Senghor pri Slovencih«, v katerem posveča pozornost izboru pesmi velikega senegalskega pesnika, ki je leta 1975 izšel v slovenskem jeziku.

Slovenski raziskovalni prostor seveda premore veliko več zanimivih raziskav v zvezi z Afriko, zato lahko samo obžalujemo, da nekateri raziskovalci pri tej publikaciji niso mogli sodelovati in da zato njihova stroka tukaj ni zastopana. Ob tej priložnosti se iskreno zahvaljujem vsem, ki so sodelovali pri projektu s kakovostnimi in raznovrstnimi razpravami.

Florence Gacoïn-Marks